

**COL 19/2020 – Traitement judiciaire des cas d’usage de la violence  
au préjudice des militaires et traitement judiciaire des cas  
d’usage, par les militaires, de la force ayant entraîné la mort ou  
une atteinte grave à l’intégrité physique**

**SYNTHÈSE**

En raison de la montée du radicalisme et du terrorisme, depuis 2015, des militaires sont engagés dans les rues et effectuent ainsi une mission de surveillance en appui des services de police.

La tâche des militaires dans le cadre de cette mission est difficile. Ceux-ci peuvent en effet être confrontés à des situations inattendues et parfois d’une extrême violence dont ils peuvent être les premières victimes. Les militaires dans leurs actions sont parfois amenés à prendre des risques importants pour leur sécurité et également à devoir faire usage de la force pouvant entraîner des lésions physiques ou la mort d’une personne.

En conséquence, la présente circulaire a pour objet, d’une part, le traitement judiciaire des cas d’usage de la violence au préjudice des militaires dans le cadre de leurs missions de surveillance en appui des services de police et, d’autre part, le traitement judiciaire des cas dans lesquels les militaires ont fait, dans l’exercice de ces missions, usage de la force ayant entraîné la mort ou une atteinte grave à l’intégrité physique des personnes.

**COL 19/2020 – Gerechtelijke afhandeling van situaties waarbij geweld tegen militairen gepleegd werd, enerzijds, en van situaties waarbij militairen zelf geweld gepleegd hebben met de dood of een ernstige aantasting op de fysieke integriteit tot gevolg, anderzijds**

## **SYNTHESE**

Wegens de sterke toename van het radicalisme en het terrorisme sinds 2015 worden militairen ingezet om in steun van de politiediensten beveiligingsopdrachten te vervullen.

Dit is voor de betrokken militairen evenwel geen vanzelfsprekende taak: zij kunnen immers met onverwachte en soms extreem gewelddadige situaties geconfronteerd worden, waarbij zij zelf de eerste slachtoffers kunnen zijn. Zij moeten soms dan ook aanzienlijke risico's voor hun eigen veiligheid nemen en geweld gebruiken dat een ernstige aantasting op de fysieke integriteit of zelfs het overlijden van de betrokken personen tot gevolg heeft.

Deze omzendbrief heeft betrekking op de gerechtelijke afhandeling van situaties waarbij geweld tegen militairen gepleegd werd in het kader van hun beveiligingsopdrachten in steun van de politie, enerzijds, en van situaties waarbij militairen bij de uitoefening van deze opdrachten zelf geweld gepleegd hebben met de dood of een ernstige aantasting op de fysieke integriteit van de betrokken personen tot gevolg, anderzijds.



## Collège des procureurs généraux

Bruxelles, le 13 novembre 2020

### CIRCULAIRE N° 19/2020 DU COLLÈGE DES PROCUREURS GÉNÉRAUX PRÈS LES COURS D'APPEL

Monsieur le Procureur général,  
Monsieur le Procureur fédéral,  
Madame/Monsieur le Procureur du Roi,  
  
Madame/Monsieur l'Auditeur du travail,

**OBJET** : Traitement judiciaire des cas d'usage de la violence au préjudice des militaires et traitement judiciaire des cas d'usage, par les militaires, de la force ayant entraîné la mort ou une atteinte grave à l'intégrité physique

## College van Procureurs- generaal

Brussel, 13 november 2020

### OMZENDBRIEF NR. 19/2020 VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL BIJ DE HOVEN VAN BEROEP

Mijnheer de Procureur-generaal,  
Mijnheer de Federale Procureur,  
Mevrouw/Mijnheer de Procureur des  
Konings,  
Mevrouw/Mijnheer de Arbeidsauditeur,

**BETREFT**: Gerechtelijke afhandeling van situaties waarbij geweld tegen militairen gepleegd werd, enerzijds, en van situaties waarbij militairen zelf geweld gepleegd hebben met de dood of een ernstige aantasting op de fysieke integriteit tot gevolg, anderzijds

En cas de violences commises à l'encontre de militaires ou de l'usage de la force par des militaires dans le cadre de leurs missions de surveillance en appui des services de police, les directives à suivre sont les suivantes :

## **1. Volet A : Violences commises à l'encontre des militaires**

### **1.1 Violences physiques entraînant la mort ou une incapacité de plus de 4 mois**

#### **1.1.1 Ouverture d'office d'une information pénale**

Une information pénale est systématiquement ouverte chaque fois que le recours à la violence a eu pour conséquence soit le décès soit une incapacité de plus de 4 mois d'un militaire. Le procès-verbal portera la mention spécifique « violences envers un militaire ». Les services administratifs du parquet encoderont cette mention dans le champ contexte adéquat.

Le magistrat de service sera systématiquement avisé de ces faits afin de lui permettre d'ordonner ou de confirmer une privation de liberté et, le cas échéant, une mise à l'instruction de l'affaire en fonction de la gravité des faits dont il est saisi.

#### **1.1.2. Choix du service d'enquête**

Le magistrat désignera le service chargé de l'enquête. Il veillera également à ce que DJMM soit informé.

#### **1.1.3. Audition de la victime**

L'audition de la victime se fera dans les meilleurs délais selon son état de santé, l'intervention du stress team lui étant proposée

In geval van geweld tegen of het gebruik van geweld door militairen in het kader van hun bewakingsopdrachten in steun van de politiediensten, dienen de volgende richtlijnen in acht te worden genomen:

## **1. Luik A : Geweld tegen militairen**

### **1.1 Fysiek geweld dat heeft geleid tot het overlijden of arbeidsongeschiktheid van meer dan 4 maanden**

#### **1.1.1 Ambtshalve opening van een opsporingsonderzoek**

Een opsporingsonderzoek wordt systematisch geopend telkens wanneer het gebruik van geweld ofwel het overlijden ofwel een arbeidsongeschiktheid van meer dan 4 maanden van een militair tot gevolg had. In het proces-verbaal zal de specifieke vermelding "geweld tegen een militair " worden opgenomen. De administratieve diensten van het parket zullen deze vermelding registreren in het bijhorende contextveld.

De dienstdoende magistraat zal systematisch op de hoogte worden gebracht van deze feiten om, rekening houdend met de ernst ervan, een vrijheidsberoving te bevelen of te bevestigen en eventueel een gerechtelijk onderzoek te vorderen.

#### **1.1.2 Keuze van de onderzoeksdienst**

De magistraat duidt de dienst aan die met het onderzoek zal worden belast. Hij zal er eveneens voor zorgen dat DJMM op de hoogte wordt gebracht van de situatie.

#### **1.1.3. Verhoor van het slachtoffer**

Het verhoor van het slachtoffer zal, in functie van zijn gezondheidstoestand zo vlug mogelijk

de manière systématique et par priorité, via la Défense.

#### 1.1.4. Communication à la victime

Afin d'éviter que la victime ait l'impression d'être oubliée ou négligée, il importe de privilégier une communication facile et rapide de l'état de la procédure et de son avancement lorsque la victime ou son supérieur hiérarchique ou le responsable des ressources humaines ou l'avocat désigné en fait la demande.

Cette manière de procéder s'applique que la victime se soit constituée partie civile ou non.

Les services de police appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire GPI 58 relative à l'assistance policière aux victimes, notamment en ce qui concerne l'intervention du service d'assistance policière aux victimes et l'orientation vers les services d'aide aux victimes des Communautés.

En outre, les magistrats appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire COL 16/2012 relative à l'accueil des victimes au sein des parquets et des tribunaux, en particulier en ce qui concerne la saisine du service d'accueil des victimes dès l'ouverture du dossier au parquet et ensuite lors des étapes importantes de la procédure telles que la consultation du dossier, les audiences et la restitution des pièces à conviction. En cas de décès de la victime toutes les dispositions de la circulaire COL 17/2012 concernant, en cas d'intervention des autorités judiciaires, le traitement respectueux du défunt, l'annonce de son décès, le dernier hommage à lui rendre et le nettoyage des lieux, seront également suivies.

gebeuren, waarbij hem steeds en bij voorrang, via Defensie, de tussenkomst van het stressteam, wordt voorgesteld.

#### 1.1.4. Mededeling aan het slachtoffer

Om te vermijden dat het slachtoffer de indruk krijgt te worden vergeten of verwaarloosd, moeten het slachtoffer, zijn hiërarchische verantwoordelijke, de verantwoordelijke van de human resources of de aangestelde advocaat, wanneer ze hierom verzoeken, snel en eenvoudig op de hoogte worden gebracht van de stand van de rechtspleging of de voortgang ervan.

Deze werkmethode wordt steeds toegepast, ongeacht het feit of het slachtoffer zich burgerlijke partij heeft gesteld.

De politiediensten zullen de principes en richtlijnen toepassen van de omzendbrief GPI 58 betreffende politionele slachtofferbejegening, namelijk wat betreft de tussenkomst van de dienst politionele slachtofferbejegening en de oriëntatie naar de diensten slachtofferhulp van de Gemeenschappen.

Bovendien zullen de magistraten de principes en richtlijnen van de omzendbrief COL 16/2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken toepassen, in het bijzonder wat betreft de vating van de dienst slachtofferonthaal vanaf de opening van het dossier op het parket en vervolgens tijdens belangrijke fases van de procedure zoals de inzage van het dossier, de zittingen en de teruggave van overtuigingstukken. In geval van overlijden van het slachtoffer worden ook de bepalingen van de omzendbrief COL 17/2012 inzake het respectvol omgaan met de overledene, de mededeling van zijn overlijden, het waardig afscheid nemen en de schoonmaak van de plaats van de feiten, in geval van tussenkomst door de gerechtelijke overheden gevolgd.

1.1.5. Renvoi devant la juridiction de fond

Afin d'assurer une répression efficace et dissuasive des faits présentant une telle gravité, il importe qu'en pareille hypothèse, le dossier fasse systématiquement l'objet d'une citation directe ou d'un renvoi devant le tribunal correctionnel.

L'hypothèse d'un renvoi devant la cour d'assises ne doit toutefois pas être exclue dans les cas les plus graves où les faits de violences ont causé la mort d'un militaire et lorsque les conditions de la COL 2/2016 se trouvent réunies.

1.2. violences physiques entraînant une incapacité de 4 mois ou moins, violences physiques sans incapacité ou menaces1.2.1. Ouverture d'office d'un dossier

Une information est systématiquement ouverte. Le procès-verbal portera la mention spécifique « violences envers un militaire ». Les services administratifs du parquet encoderont cette mention dans le champ contexte adéquat.

Le magistrat de service ne sera avisé de ces faits que dans l'hypothèse où une privation de liberté s'avère opportune eu égard aux éléments factuels en présence (ex. : faits récurrents à charge d'une même personne, gravité des faits, ...).

1.2.2. Audition de la victime

L'audition de la victime se fera dans les meilleurs délais selon son état de santé, l'intervention du stress team lui étant proposée de manière systématique et, par priorité, via la Défense.

1.1.5. Verwijzing naar de rechter ten gronde

Om dergelijke ernstige feiten doeltreffend en ontradend te kunnen beteugelen, zal het dossier in een dergelijk geval systematisch het voorwerp uitmaken van een rechtstreekse dagvaarding of een verwijzing naar de correctionele rechtbank.

Een verwijzing van de zaak naar het hof van assisen dient evenwel niet te worden uitgesloten wanneer in de meest ernstige gevallen de feiten van geweld hebben geleid tot het overlijden van een militair en wanneer de voorwaarden van de omzendbrief COL 2/2016 zijn vervuld.

1.2. Fysiek geweld dat heeft geleid tot een arbeidsongeschiktheid van 4 maanden of minder, fysiek geweld zonder arbeidsongeschiktheid of bedreigingen1.2.1. Ambtshalve opening van een dossier

Een opsporingsonderzoek wordt systematisch geopend. In het proces-verbaal zal de specifieke vermelding "geweld tegen een militair" worden opgenomen. De administratieve diensten van het parket zullen deze vermelding registreren in het bijhorende contextveld.

De dienstdoende magistraat zal slechts op de hoogte worden gebracht wanneer een vrijheidsberoving opportuun blijkt te zijn rekening houdend met alle feitelijke elementen (vb. herhaalde feiten in hoofde van éézelfde persoon, zwaarwichtigheid van de feiten, enz.).

1.2.2. Verhoor van het slachtoffer

Het verhoor van het slachtoffer zal, in functie van zijn gezondheidstoestand zo vlug mogelijk gebeuren, waarbij hem steeds en bij voorrang, via Defensie, de tussenkomst van het stressteam, wordt voorgesteld.

### 1.2.3. Communication à la victime

Afin d'éviter que la victime n'ait l'impression d'être oubliée ou négligée, il importe de privilégier une communication facile et rapide de l'état de la procédure et de son avancement lorsque la victime ou son supérieur hiérarchique ou le responsable des ressources humaines ou l'avocat désigné en fait la demande.

Cette manière de procéder s'applique que la victime se soit constituée partie civile ou non.

Les services de police appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire GPI 58 relative à l'assistance policière aux victimes, notamment en ce qui concerne l'intervention du service d'assistance policière aux victimes et l'orientation vers les services d'aide aux victimes des Communautés.

En outre, les magistrats appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire COL 16/2012 relative à l'accueil des victimes au sein des parquets et des tribunaux, en particulier en ce qui concerne la saisine du service d'accueil des victimes dès l'ouverture du dossier au parquet et ensuite lors des étapes importantes de la procédure telles que la consultation du dossier, les audiences et la restitution des pièces à conviction.

### 1.2.4. Orientation finale du dossier

Le magistrat appréciera la suite à réserver aux faits dont il est saisi en fonction de leur gravité.

La saisine d'une juridiction de fond devra avoir lieu lorsque les faits présentent une certaine gravité, un caractère répétitif ou en l'absence de collaboration de l'auteur à la mesure initialement envisagée par le magistrat.

### 1.2.3. Mededeling aan het slachtoffer

Om te vermijden dat het slachtoffer de indruk krijgt te worden vergeten of verwaarloosd, moeten het slachtoffer, zijn hiërarchisch meerdere, de verantwoordelijke van de human resources of de aangestelde advocaat wanneer ze hierom verzoeken snel en eenvoudig op de hoogte worden gebracht van de stand van de rechtspleging of de voortgang ervan.

Deze werkmethode wordt steeds toegepast ongeacht het feit of het slachtoffer zich burgerlijke partij heeft gesteld.

De politiediensten zullen de principes en richtlijnen toepassen van de omzendbrief GPI 58 betreffende politionele slachtofferbejegening, namelijk wat betreft de tussenkomst van de dienst politionele slachtofferbejegening en de oriëntatie naar de diensten slachtofferhulp van de Gemeenschappen.

Bovendien zullen de magistraten de principes en richtlijnen van de omzendbrief COL 16/2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken toepassen, in het bijzonder wat betreft de vating van de dienst slachtofferonthaal vanaf de opening van het dossier op het parket en vervolgens tijdens belangrijke fases van de procedure zoals de inzage van het dossier, de zittingen en de teruggave van overtuigingstukken.

### 1.2.4. Definitieve oriëntatie van het dossier

De magistraat oordeelt over het aan de feiten te verlenen gevolg in functie van hun zwaarwichtigheid.

De zaak zal worden voorgelegd aan de rechtbank wanneer de feiten ernstig of repetitief zijn, of wanneer de dader geen medewerking verleent aan de maatregel die aanvankelijk door de magistraat werd vooropgesteld.

Le magistrat pourra toutefois prendre des mesures telles que la probation prétorienne, la transaction ou la médiation et les mesures pourvu qu'elles constituent une réponse sérieuse, efficace et adéquate par rapport aux faits commis.

Il s'agit d'une appréciation au cas par cas.

## **2. Volet B : Usage de la force par les militaires**

### **2.1. Préambule**

La tâche des militaires dans le cadre de leur mission de surveillance, en appui des services de police est difficile, vu que, confrontés à des situations inattendues et parfois d'une extrême violence dont ils peuvent être les premières victimes, les militaires dans leurs actions sont amenés à prendre des risques importants pour leur sécurité. Lorsque le militaire est amené à devoir faire usage de la force, entraînant des lésions physiques ou la mort d'une personne, l'enquête qui s'en suit suscite souvent une incompréhension dans son chef et celui de ses collègues.

Ce sentiment d'injustice est compréhensible mais, le Ministère Public doit vérifier si les conditions du recours à la force et les conséquences parfois dramatiques qui s'en suivent étaient justifiées.

En conséquence, la présente circulaire a également pour objet le traitement judiciaire des cas dans lesquels les militaires ont fait, dans l'exercice de leurs missions, usage de la force et ayant entraîné la mort ou une atteinte grave à l'intégrité physique des personnes.

L'application du volet B de la présente circulaire est donc subordonnée à la réunion d'une double condition :

De magistraat kan desalniettemin maatregelen nemen, zoals de pretoriaanse probatie, de minnelijke schikking en de bemiddeling en maatregelen, in zover deze een ernstig, efficiënt en passend antwoord bieden op de gepleegde feiten.

Elk dossier moet afzonderlijk worden beoordeeld.

## **2. Luik B: Gebruik van geweld door de militairen**

### **2.1. Inleiding**

De bewakingsopdracht van de militairen, in steun van de politiediensten, is moeilijk omdat ze aanzienlijke risico's voor hun veiligheid moeten nemen wanneer ze worden geconfronteerd met onverwachte situaties en soms ook extreem geweld, waarvan ze het eerste slachtoffer kunnen zijn. Wanneer een militair geweld moet gebruiken dat fysieke letsels of zelfs het overlijden van een persoon met zich brengt, dan stuit het daaropvolgende onderzoek ook vaak op onbegrip bij zowel de betrokkene als diens collega's.

Dit gevoel van onrechtvaardigheid is begrijpelijk, maar het Openbaar Ministerie moet nu eenmaal nagaan of het geweld én de soms dramatische gevolgen ervan in de gegeven omstandigheden verantwoord waren.

Bijgevolg heeft deze omzendbrief ook betrekking op de gerechtelijke afhandeling van de gevallen waarin de militairen in het kader van het vervullen van hun opdrachten geweld gebruikt hebben dat de dood of een ernstige aantasting van de lichamelijke integriteit van personen tot gevolg heeft gehad.

De toepassing van luik B van deze omzendbrief hangt dus van een dubbele voorwaarde af:



- une atteinte grave à l'intégrité physique de la personne à l'égard de laquelle la force a été utilisée, ou sa mort ;
- une présomption que la force a été utilisée conformément aux articles 7/5, 37 et 38, alinéa 1<sup>er</sup>, 1° et 3°, de la loi sur la fonction de police.

La présente circulaire ne s'applique donc pas lorsqu'il y a des indices que le recours à la force n'a pas été légitime, strictement nécessaire et proportionné.

Pour être effective, une enquête doit permettre:

- de déterminer si le recours à la force était justifié ou non ;
- de mener à l'identification des responsables et, le cas échéant, à leur sanction ;
- de la manière la plus large et la plus précise, la manifestation de la vérité en évitant les conclusions hâtives.

Dans le respect de la jurisprudence de la CEDH, il convient également de veiller à ce que l'enquête :

- soit adéquate, c'est-à-dire que doivent avoir été mis en œuvre tous les procédés ordinaires d'investigation nécessaires pour éclaircir les faits ;
- soit indépendante et impartiale tant en ce qui concerne son exécution que sa direction ;
- réponde à une exigence de célérité et de diligence raisonnable ;

- een ernstige aantasting van de lichamelijke integriteit van de persoon ten aanzien van wie het geweld gebruikt werd, of diens overlijden;
- een vermoeden dat het geweld gebruikt werd overeenkomstig de artikelen 7/5, 37 en 38, eerste lid, 1° en 3° van de wet op het politieambt.

Deze omzendbrief is dus niet van toepassing wanneer er aanwijzingen zijn dat het geweld niet op een rechtsgeldige manier gebruikt werd, noch strikt noodzakelijk en proportioneel was.

Om effectief te zijn moet een onderzoek het mogelijk maken:

- vast te stellen of het gebruik van geweld al dan niet geoorloofd was;
- de verantwoordelijken te identificeren, en hen desgevallend een sanctie op te leggen;
- op een zo breed en precies mogelijke manier de waarheid aan het licht te brengen, waarbij overhaaste conclusies vermeden moeten worden.

Overeenkomstig de rechtspraak van het EHRM moet er ook op toegezien worden dat het onderzoek:

- op een adequate manier gevoerd wordt, m.a.w. dat alle gebruikelijke onderzoeksmiddelen ingezet worden die noodzakelijk zijn om de feiten uit te klaren;
- onafhankelijk en onpartijdig is, zowel wat de uitvoering als de leiding ervan betreft;
- beantwoordt aan de vereiste van de snelheid en met de grondigheid gevoerd wordt die er redelijkerwijs van verwacht mag worden;

- soit effectuée sous le contrôle du public dès que la procédure le permet ;
- associe la victime ou ses proches, dans la mesure du possible, à son déroulement et à son issue ;
- respecte les droits de la défense.

## **2.2. Procédure à suivre**

### **2.2.1. Ouverture d'office d'une information pénale**

Une information est systématiquement ouverte, chaque fois que le recours à la force a eu pour conséquence soit le décès d'une personne, soit des blessures graves et ce, afin d'assurer une manifestation optimale de la vérité.

Le critère de gravité de l'atteinte à l'intégrité physique est apprécié par le magistrat qui traite le dossier, qui peut, le cas échéant, mettre le dossier à l'instruction.

Le code de prévention 46 A (homicide ou coups et blessures involontaires) est retenu dans tous les cas.

### **2.2.2. Conserver deux dossiers distincts**

Les faits ayant généré l'usage de la force et les faits relatifs à l'usage de la force font l'objet de procès-verbaux initiaux distincts et sont traités de manière séparée.

Le dossier relatif à l'usage de la force est de préférence maintenu à l'information.

- onder publiek toezicht verloopt zodra de procedure dit mogelijk maakt;
- het slachtoffer of diens naasten in de mate van het mogelijke bij de afwikkeling en het resultaat ervan betreft;
- de rechten van de verdediging eerbiedigt.

## **2.2. Te volgen procedure**

### **2.2.1. Ambtshalve opening van een opsporingsonderzoek**

Een opsporingsonderzoek wordt systematisch geopend telkens wanneer het gebruik van geweld ofwel het overlijden van een persoon tot gevolg had, ofwel ernstige verwondingen veroorzaakte, zodanig dat de waarheid optimaal aan het licht gebracht kan worden.

Het criterium van de ernst van de aantasting op de lichamelijke integriteit wordt beoordeeld door de magistraat die het dossier behandelt en die in voorkomend geval een gerechtelijk onderzoek kan vorderen.

Voor alle gevallen moet hiervoor tenlasteleggingscode 46 A (onvrijwillige doodslag of onopzettelijke slagen en verwondingen) weerhouden worden.

### **2.2.2. Bijhouden van twee afzonderlijke dossiers**

De feiten die aanleiding gaven tot het gebruik van geweld en deze met betrekking tot het geweld zelf maken het voorwerp uit van twee aparte aanvankelijke processen-verbaal die afzonderlijk zullen worden behandeld. Het dossier over het gebruik van geweld wordt bij voorkeur in opsporingsonderzoek gehouden.

### 2.2.3. Choix du service d'enquête

Le magistrat confie l'enquête à la police locale ou à la police judiciaire fédérale (PJF).

En cas de décès ou de blessures graves, l'enquête est toujours confiée à la PJF

Dans tous les cas, le magistrat demande un appui à DJMM.

### 2.2.4. Audition en Salduz 3 à l'issue d'un délai de minimum 24 heures

Le magistrat fait procéder au plus vite à l'audition des militaires concernés dans le cadre d'un Salduz 3<sup>1</sup>. L'audition ne peut avoir lieu moins de 24 heures après les faits afin de permettre aux militaires de prendre contact avec un avocat qui les assistera lors de leur audition, sauf demande expresse de ces militaires d'être entendus plus rapidement.

Entre le moment où les faits ont été commis et le moment où leur audition est réalisée, les militaires ne sont pas privés de liberté. Ils peuvent, s'ils le requièrent, bénéficier d'une assistance psychologique via la Défense. Il convient toutefois que le parquet et principalement les supérieurs hiérarchiques des militaires veillent à éviter de laisser se développer une situation susceptible d'engendrer, par la suite, un climat de suspicion, voire de collusion laissant supposer un usage illégitime de la force.

Dans les auditions et autres actes de procédure, seule l'adresse administrative du ou des militaire(s) concerné(s) est mentionnée.

### 2.2.3. Keuze van de voor het onderzoek bevoegde dienst

De magistraat vertrouwt het onderzoek toe aan de lokale politie of aan de federale gerechtelijke politie (FGP).

In geval van een overlijden of ernstige verwondingen staat de FGP steeds in voor het onderzoek.

In alle gevallen vraagt de magistraat DJMM in ondersteuning.

### 2.2.4. Salduz 3-verhoor na afloop van een termijn van minimaal 24 uur

De magistraat laat zo snel mogelijk overgaan tot een Salduz 3-verhoor<sup>1</sup> van de betrokken militairen. Dit verhoor mag evenwel niet plaatsvinden minder dan 24 uur na de feiten, zodanig dat de militairen contact kunnen opnemen met een raadsman die hen bij hun verhoor zal bijstaan, behoudens uitdrukkelijk verzoek van deze militairen zelf om sneller verhoord te worden.

Tussen het moment waarop de feiten gepleegd werden en zij verhoord worden, worden militairen niet van hun vrijheid beroofd. Zij kunnen bovendien vragen om psychologische bijstand via Defensie te krijgen. Niettemin moeten het parket en, in hoofde, de hiërarchische meerderen van de militairen erop toezien dat vermeden wordt een situatie te laten ontstaan die een klimaat van verdachtmakingen of zelfs collusie zou kunnen creëren waarbij de indruk zou worden gewekt dat het geweld op een onrechtmatige manier gebruikt werd.

Naar aanleiding van de verhoren en andere rechtsplegingshandelingen wordt enkel het administratief adres van de betrokken militair(en) vermeld.

<sup>1</sup> Voir la Circulaire 8/2011 relative au droit d'accès à un avocat – version révisée du 24/11/2016, page 10.

<sup>1</sup> Zie omzendbrief 8/2011 inzake het recht op bijstand door een advocaat – herziene versie van 24/11/2016, pagina 10.

### 2.2.5. Autres devoirs à diligenter avec un maximum de célérité

Toutes les mesures nécessaires à la manifestation de la vérité sont prises avec toute la diligence voulue, entre autres:

- fixation des périmètres de sécurité et d'exclusion judiciaire ;
- saisie de l'arme utilisée pendant le temps nécessaire pour effectuer l'analyse balistique et éventuellement l'examen par le laboratoire de la PJF ;
- désignation d'experts, entre autres un expert balistique et un médecin légiste ;
- examen du laboratoire de la PJF ;
- prise de sang ;
- saisie d'images ;
- recherche et audition de témoins.

Le délai d'audition du ou des militaire(s) concerné(s) ne peut porter préjudice à l'accomplissement de ces devoirs d'enquête.

Le procès-verbal 46A (relatif à l'usage de la force) fera référence au dossier qui a généré l'intervention des militaires.

Le magistrat demande à DJMM de dresser un procès-verbal relatant le contexte de l'intervention, les circonstances du recours à la force et les moyens employés.

### 2.2.6 Communication à la victime

Les services de police appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire GPI 58 relative à l'assistance policière aux victimes, notamment en ce qui concerne l'intervention du service d'assistance

### 2.2.5. Andere zo snel mogelijk uit te voeren onderzoeksdaden

Alle maatregelen die noodzakelijk zijn om de waarheid aan het licht te brengen worden met de nodige spoed genomen, onder andere:

- vastleggen van de veiligheids- en gerechtelijke uitsluitingsperimeters;
- inbeslagname van het gebruikte wapen gedurende de tijd die nodig is met het oog op een ballistisch onderzoek en eventueel de analyse door het laboratorium van de FGP;
- aanwijzing van deskundigen, onder andere een ballistisch deskundige en een wetsdokter;
- onderzoek door het laboratorium van de FGP;
- bloedafname;
- inbeslagname van beeldmateriaal;
- opsporing en verhoor van getuigen.

Het uitstellen van het verhoor van de militair(en), mag geen afbreuk aan de uitvoering van deze onderzoeksplichten doen.

Het proces-verbaal 46A (inzake het gebruik van geweld) zal verwijzen naar het dossier dat aan de basis ligt van de tussenkomst van de militairen .

De magistraat verzoekt DJMM om een proces-verbaal op te stellen met de context van de tussenkomst, de omstandigheden waarin geweld werd gebruikt en de ingezette middelen.

### 2.2.6. Mededeling aan het slachtoffer

De politiediensten zullen de principes en richtlijnen toepassen van de omzendbrief GPI 58 betreffende politionele slachtofferbejegening, namelijk wat betreft de tussenkomst van de dienst politionele

policière aux victimes et l'orientation vers les services d'aide aux victimes des Communautés.

En outre, les magistrats appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire COL 16/2012 relative à l'accueil des victimes au sein des parquets et des tribunaux, en particulier en ce qui concerne la saisine du service d'accueil des victimes dès l'ouverture du dossier au parquet et ensuite lors des étapes importantes de la procédure telles que la consultation du dossier, les audiences et la restitution des pièces à conviction. En cas de décès de la victime toutes les dispositions de la circulaire COL 17/2012 concernant, en cas d'intervention des autorités judiciaires, le traitement respectueux du défunt, l'annonce de son décès, le dernier hommage à lui rendre et le nettoyage des lieux, seront également suivies.

#### 2.2.7. Communication interne au ministère public

Le magistrat de service avisera le procureur du Roi, qui, lui, avertira le procureur général et, le cas échéant, le procureur fédéral s'il existe des indices d'un contexte terroriste.

### **Table des matières**

1. Volet A : Violences commises à l'encontre des militaires

1.1 Violences physiques entraînant la mort ou une incapacité de plus de 4 mois

1.1.1 Ouverture d'office d'une information pénale

1.1.2. Choix du service d'enquête

1.1.3. Audition de la victime

slachtofferbejegening en de oriëntatie naar de diensten slachtofferhulp van de Gemeenschappen.

Bovendien zullen de magistraten de principes en richtlijnen van de omzendbrief COL 16/2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken toepassen, in het bijzonder wat betreft de vatting van de dienst slachtofferonthaal vanaf de opening van het dossier op het parket en vervolgens tijdens belangrijke fases van de procedure zoals de inzage van het dossier, de zittingen en de teruggave van overtuigingstukken. In geval van overlijden van het slachtoffer worden ook de bepalingen van de omzendbrief COL 17/2012 inzake het respectvol omgaan met de overledene, de mededeling van zijn overlijden, het waardig afscheid nemen en de schoonmaak van de plaats van de feiten, in geval van tussenkomst door de gerechtelijke overheden gevolgd.

#### 2.2.7. Interne mededeling aan het openbaar ministerie

De magistraat van dienst licht de procureur des Konings in, die de procureur-generaal zal verwittigen en, desgevallend, de federale procureur indien er aanwijzingen zijn van een terroristische context.

### **Inhoudstafel**

1. Luik A : Geweld tegen militairen

1.1 Fysiek geweld dat heeft geleid tot het overlijden of arbeidsongeschiktheid van meer dan 4 maanden

1.1.1 Ambtshalve opening van een opsporingsonderzoek

1.1.2 Keuze van de onderzoeksdienst

1.1.3. Verhoor van het slachtoffer

1.1.4. Communication à la victime	1.1.4. Mededeling aan het slachtoffer
1.1.5. Renvoi devant la juridiction de fond	1.1.5. Verwijzing naar de rechter ten gronde
1.2. violences physiques entraînant une incapacité de 4 mois ou moins, violences physiques sans incapacité ou menaces	1.2. Fysiek geweld dat heeft geleid tot een arbeidsongeschiktheid van 4 maanden of minder, fysiek geweld zonder arbeidsongeschiktheid of bedreigingen
1.2.1. Ouverture d'office d'un dossier	1.2.1. Ambtshalve opening van een dossier
1.2.2. Audition de la victime	1.2.2. Verhoor van het slachtoffer
1.2.3. Communication à la victime	1.2.3. Mededeling aan het slachtoffer
1.2.4. Orientation finale du dossier	1.2.4. Definitieve oriëntatie van het dossier
2. Volet B : Usage de la force par les militaires	2. Luik B: Gebruik van geweld door de militairen
2.1. Préambule	2.1. Inleiding
2.2. Procédure à suivre	2.2. Te volgen procedure
2.2.1. Ouverture d'office d'une information pénale	2.2.1. Ambtshalve opening van een opsporingsonderzoek
2.2.2. Conserver deux dossiers distincts	2.2.2. Bijhouden van twee afzonderlijke dossiers
2.2.3. Choix du service d'enquête	2.2.3. Keuze van de voor het onderzoek bevoegde dienst
2.2.4. Audition en Salduz 3 à l'issue d'un délai de minimum 24 heures	2.2.4. Salduz 3-verhoor na afloop van een termijn van minimaal 24 uur
2.2.5. Autres devoirs à diligenter avec un maximum de célérité	2.2.5. Andere zo snel mogelijk uit te voeren onderzoeksdaden
2.2.6 Communication à la victime	2.2.6. Mededeling aan het slachtoffer
2.2.7. Communication interne au ministère public	2.2.7. Interne mededeling aan het openbaar ministerie

Bruxelles, le 13 novembre 2020

Brussel, 13 november 2020

Le procureur général près la cour d'appel à  
Bruxelles, Président du Collège des procureurs  
généraux,

De procureur-generaal bij het hof van beroep  
te Brussel, Voorzitter van het College van  
Procureurs-generaal,

Johan DELMULLE

Le procureur général près la cour d'appel à  
Mons,

De procureur-generaal bij het hof van beroep  
te Bergen,

Ignacio de la SERNA

Le procureur général près la cour d'appel à  
Anvers,

De Procureur-generaal bij het hof van  
beroep te Antwerpen,

Patrick VANDENBRUWAENE

Le procureur général près la cour d'appel à  
Liège,

De Procureur-generaal bij het hof van  
beroep te Luik,

Christian De VALKENEER

Le procureur général près la cour d'appel à  
Gand,

De procureur-generaal bij het hof van beroep  
te Gent,

Erwin DERNICOURT

---